

Sarastuksia Zodiakissa

Kaapelitehtaan Zodiakissa ja sen ympäristössä tapahtunut Sarastuksia (3.3.–23.3.2010)

kysyy käytännössä näkemisen ja kokemisen ehtoja ja niiden reunaan. Se on jatkoa vuoden takaiselle *Pimeän tuntu* -teokselle, joka tutki pimeyttä ja pimeässä kulkemista. Esityksessä ei ole juuri mitään näytelmällistä. Esityksenkin lajityyppiin *Sarastuksia* mahtuu hädin tuskin. Esittämisen sijaan teos virittää osallistujansa kohtaamaan erilaisissa tiloissa nousevia tuntuja.

Alussa istutaan meren äärellä, Länsiväylä humisee autoja. Jää on tyhjä. Keväinen ilta harmaantuu hämärään. Gongi kumahtaa. Soittaja on sokea nainen, joka lähtee johdattamaan osallistujajoukkoa kohti esityssalia.

Ennen siirtymistä varsinaiseen esitystilaan sokean naisen mukaan liittyy toinen, näkevä, yhtä lailla tilaa tunnusteleva ja kokeillen hahmottava. Hänen kehonkielensä mieltyy tulkintaohjeena teokseen: ulkomaailma on yksityiskohdiltaan vieras ja ihmeteltävä, vain outouudessaan valmiiksi annettu. Hän juoksee tien yli ja pysäyttää auton. Kuljettajan ilme on nykytaiteen vastainen.

Esitystilassa ensimmäinen kuva on varjoteatterimainen. Valo on tuoleista kootun katsomon takana. Liikkuva lamppu piirtää varjoja seinille. Kestää hetken tajuta, että vastakkaisen seinän varjot ovat katsojien omia. Valon tarkkuus ja materiaalisuus on tarkoin mietitty. Taikalyhtymäisessä valossa ei ainoastaan nähdä, vaan valossa tullaan näkyviksi, tai jopa: valo näkee katsojan.

Seuraavassa kohtauksessa sokea nainen pehmentää savikimpa-

letta heittämällä sitä voimakkaasti maahan. Savi vertyy kuten aistit, jotka alkavat hiljalleen mukautua esityksen ehtoihin.

Näiden kuvien jälkeen esiintyjät alkavat kuljettaa osallistujia tilassa, joka koostuu pienistä sermeillä rajatuista huoneista. Kävellessä kuvien ja äänten fragmentteja nousee valoon.

Ensimmäisessä huoneessa sokea nainen muotoilee savesta päätä. Hetken aikaa tunnen, että se on oma pääni.

Toisessa huoneessa kaksi naista pukevut toisensa valkoiseen ja mustaan takkiin, valoon ja varjoon. Heidän opastuksellaan sukellamme pimeään. Matka on tuskin montaakaan metriä. Etäisyys on hidas, mutta samalla humoristinen, kun ymmärrän eksyneeni komeron kokeiseen huoneeseen.

Sarastuksien huoneissa sisä- ja ulkopuolen, kehon, kielen ja mielen seinämät hämärtyvät välitilojen hyväksi. Korostuu tuntemus kestosta ja tarkkaavaisesta hetkellisyydestä, joka alkaa muodostaa omaa pientä aikaansa kelloajan lokosiin. Ajantaju korvautuu kestontajulla. Näin kysyttyy näkemisen hienosyisyys, joka ei palaudu tietämiseen tai edes paljastumiseen. Näkeminen tulee nähdä, ja koska pimeydellä on valtaosa, näkeminen ei tapahdu niinkään silmillä, vaan koko keholla. Ruumis muuttuu omaksi aistikseen, jonka koetteluun teos antaa riittävästi aikaa.

Jokainen huone toimii sulkeumana, tilallistettuna fenomenologisena reduktiona. Sulkeumista huolimatta teoksen kokonaisuus on virtaava, ja fragmenteista sukeutuu sarjoja, joiden konstellaatiota kohti tulevat äänen ja kuvan sirpaleet järjestävät uudelleen.

Esiin piirtyvät kokemukset tun-

tuvat käsitteettömiltä, mutta eivät käsittämättömiltä. Monissa hetkissä on läsnä jokin kokemuksen jälki, kenties kokemusta vähempi, häive ja aavistus. Ollaan liki kielettömässä tilassa, joka on silti jaettu osallistujien kesken. Oma kokemus sulaa muiden persoonattomaan ja nimettömään läsnäoloon.

Kun kiertokävelyiltä palataan ensimmäiseen huoneeseen, paljastuu, että toinen osallistujaryhmä on kiertänyt huoneet samanaikaisesti vastakkaiseen suuntaan. Mikä hiljainen ällikkä. Ihmiset ohjataan lepäämään portaille sijatuille vuoteille. Aikaa tuntuu kuluvan paljon. Hetkeksi nukahdan vieraiden kanssa. En ole ennen nukkunut teoksessa. Unta en muista. Herään varjoista nousevaan moniääniseen lauluun.

Osallistujat kutsutaan maakaamaan pyörillä kulkeville laveteille, joita esiintyjät vetävät perässään läpi hetki sitten kuljettujen huoneiden. Kävelty matka toistuu lattian rajassa leijuen. Viimeistään tässä vaiheessa katsojan ja esityksen raja on liennut ja analysoiva ymmärrys rauennut. Kun teos päättyy, olo on antautunut ja rauhallinen.

Vaikka näkyvyyden teema on ilmeinen, *Sarastuksia* ei silti pitäydy vain paljastuvassa vaan tekee tilaa näkymättömälle, joka pysyy kätkössä. Tämä näkymätön uumenmainen osa määrittää kuitenkin sanomattomuudessaan koko esitystä. Minkä teoksen herättämät kysymykset ja tuntemukset häviävät kielellisessä tarkkuudessaan, ne voittavat hädin tuskin tiedostettavassa merkityksellisyydessään. On tullut koetuksi jotain sellaista, mitä itseään valaiseva filosofinen järki pystyy vain änkyttään ilmaisemaan.

Antti Salminen